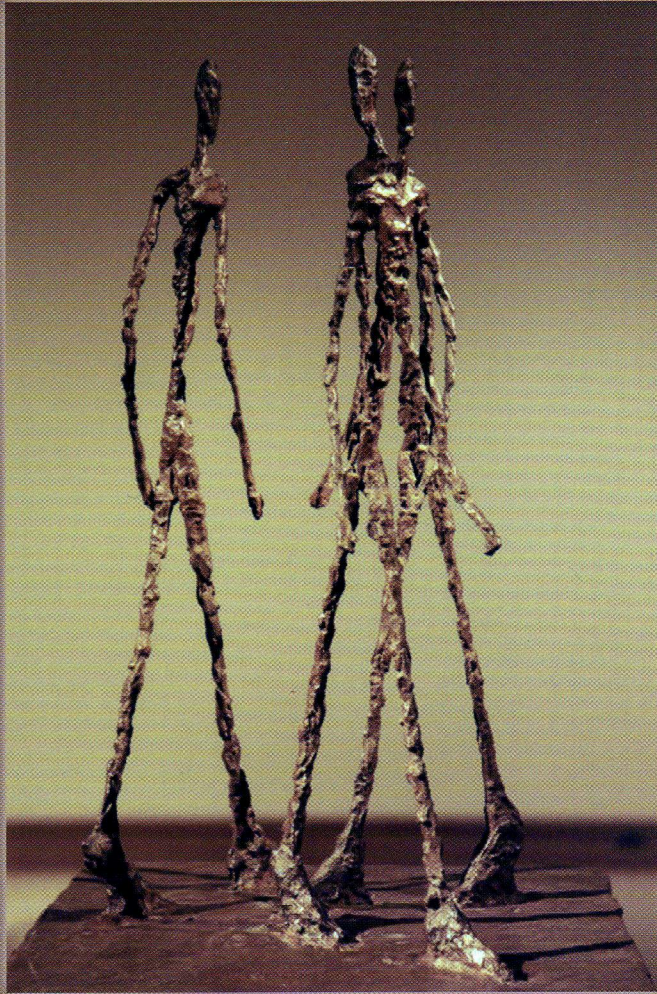

TÁTRAI SZILÁRD

BEVEZETÉS A PRAGMATIKÁBA

Funkcionális kognitív megközelítés

TINTA KÖNYVKIADÓ

Szerkesztés
KISS GÁBOR

Előszó... 11

TÁTRAI SZILÁRD

BEVEZETÉS

I. A pragmatika helye és ideje... 11

BEVEZETÉS A PRAGMATIKÁBA

I.3. A pragmatika... 18

I. RÉSZ A Funkcionális kognitív megközelítés

2. A nyelvi tevékenység általános jellemzői... 25

2.1. A nyelvhasználat mint társas megismerő tevékenység... 26

2.1.1. A nyelvi megismerés funkcionális jellege... 27

2.1.2. A nyelvi megismerés funkcionális jellege... 29

2.2. A nyelvi tevékenység és a személyközi viszonyok... 35

2.2.1. A nyelvi tevékenység metafunkciói... 36

2.2.2. Az udvariasság... 41

2.3. A nyelvi tevékenység mint választás, egyezkedés és adaptáció... 45

3. A kontextus... 51

3.1. A szituáció, a cselekvés és a tényszerűség... 51

3.2. A résztvevők világa... 55

3.2.1. A résztvevői szerepek... 56

3.2.2. A résztvevők fizikai, társas és mentális világa... 59

3.3. A kontextus szerepe a kommunikációban... 62

4. A megnyilatkozás... 68

4.1. A megnyilatkozás fogalma... 69

4.2. A megnyilatkozás a diskurzumban... 74

4.2.1. A dialogikus társalgások és a monológikus szövegek... 74

4.2.2. A társalgás szerveződése... 78

4.3. A mondat a megnyilatkozásban... 84

4.3.1. A mondat mint a megnyilatkozás... 84

4.3.2. A mondat mint a társalgás... 88

5. TINTA KÖNYVKIADÓ

BUDAPEST, 2011

SEGÉDKÖNYVEK
A NYELVÉSZET TANULMÁNYOZÁSÁHOZ 131.

Sorozatszerkesztő
KISS GÁBOR

A kötet megjelenését az OTKA PUB-K 101962. számú pályázata támogatta.

Lektorok
KOCZSÁNY PIROSKA
KOMLÓSI LÁSZLÓ IMRE
TOLCSVAI NAGY GÁBOR

ISSN 1419-6603
ISBN 978-963-9902-93-0

© Tátrai Szilárd, 2011
© TINTA Könyvkiadó, 2011

A címlapon Alberto Giacometti: Three Men Walking című
bronzszobra látható

A kiadásért felelős
a TINTA Könyvkiadó igazgatója
Borítóterv: Temesi Viola
Felelős szerkesztő: Mandl Orsolya
Műszaki szerkesztő: Bagu László

TARTALOM

Előszó.....	9
BEVEZETÉS	
1. A pragmatika helye és ideje.....	11
1.1. A pragmatikai kutatások tudománytörténeti kontextusa.....	11
1.2. A pragmatika diszciplináris státusza.....	14
1.3. A pragmatika „itt és most” – a kötet felépítése.....	18
I. RÉSZ: A PRAGMATIKA NÉZŐPONTJA	
2. A nyelvi tevékenység általános jellemzői.....	25
2.1. A nyelvhasználat mint társas megismerő tevékenység.....	26
2.1.1. A nyelvi megismerés fiziológiai alapjai.....	27
2.1.2. A nyelvi megismerés diszkurzív alapjai.....	29
2.2. A nyelvi tevékenység és a személyközi viszonyok alakítása.....	35
2.2.1. A nyelvi tevékenység metafunkciói.....	36
2.2.2. Az udvariasság.....	41
2.3. A nyelvi tevékenység mint választás, egyezkedés és adaptáció.....	45
3. A kontextus.....	51
3.1. A szituáció, a cselekvés és a téma.....	51
3.2. A résztvevők világa.....	55
3.2.1. A résztvevői szerepek.....	56
3.2.2. A résztvevők fizikai, társas és mentális világa.....	59
3.3. A kontextus létrehozásának folyamata.....	63
4. A megnyilatkozás.....	68
4.1. A megnyilatkozás fogalma.....	69
4.2. A megnyilatkozás a diskurzusban.....	74
4.2.1. A dialogikus társalgások és a monologikus szövegek.....	74
4.2.2. A társalgás szerveződése.....	80
4.3. A mondat a megnyilatkozásban.....	84
4.3.1. A mondat mint a megnyilatkozás feldolgozási egysége.....	84
4.3.2. A beszédaktusok.....	89
5. A dinamikus jelentésképzés.....	100
5.1. Az implicit jelentés.....	101

5.1.1. Kifejtettség és kifejtetlenség a jelentésképzésben.....	101
5.1.2. Az implicit jelentés létrehozásának tipikus lehetőségei.....	105
5.2. A jelentésképzés tudatossága.....	114
5.2.1. A pragmatikai tudatosság.....	115
5.2.2. A metapragmatikai tudatosság.....	119
6. A deixis.....	126
6.1. A deixis fogalma.....	127
6.2. A deixis fajtái.....	131
6.2.1. A társas deixis.....	131
6.2.2. A térdeixis.....	135
6.2.3. Az idődeixis.....	139
6.2.4. A diskurzusedeixis.....	142
6.3. A deixis működése és a nézőpont szerveződése.....	144
II. RÉSZ: A NÉZŐPONT PRAGMATIKÁJA	
7. Az idézés és a nézőpont.....	153
7.1. Az idézés mint perspektivizáció.....	154
7.2. A referenciális központ működése a magyar nyelvű idézésben.....	159
7.2.1. Az egyenes idézés.....	159
7.2.2. A függő idézés.....	161
7.2.3. A szabad függő idézés.....	164
7.3. Az idézéssel együtt járó tudatosság.....	167
8. Az elbeszélés és a nézőpont.....	171
8.1. A narratív diskurzusok jellemzői.....	172
8.2. A történet referenciális értelmezése.....	176
8.2.1. A történetmondás jellemzői.....	176
8.2.2. A történet fizikai világa.....	179
8.2.3. A történet társas világa.....	183
8.2.4. A történet mentális világa.....	186
9. Az irónia és a nézőpont.....	190
9.1. A tudománytörténeti kontextus.....	191
9.1.1. A retorikai és a filozófiai hagyomány.....	191
9.1.2. A pragmatikaelméleti dilemmák.....	194
9.2. Irónia, perspektivizáció, metapragmatikai reflexió.....	196
9.2.1. Az irónia mint perspektivizáció.....	196
9.2.2. Az irónia mint rejtett metapragmatikai reflexió.....	200
Záró megjegyzések.....	205
A kulcsfogalmak rövid értelmezése.....	209
Bibliográfia.....	217
Tárgymutató.....	229